

Kilkonstruktionen och kilhierarkin under yngre fornsvenska och äldre nysvenska

John Ankarström

I fornsvenskan fanns ingen BIFF-regel: i bisatser placerades negationen normalt efter verbet, precis som i huvudsatser. Däremot kunde i subjektlösa bisatser ett satsled flyttas från sin ordinarie position och ställas framför verbet. Detta fenomen, som kallas *kilkonstruktion* eller *Stylistic Fronting*, ger upphov till ordföljder som t.ex. »som op wil höghias i idhart säte« (Sju vise mästare). Tidigare forskning (Maling 1980, Pettersson 1988, Falk 2007) har visat att valet av kil inte är fritt, utan följer en hierarki: negationen föredras framför det indirekta objektet, som föredras framför det direkta objektet, som föredras framför adverb, som föredras framför andra satsled.

Kilhierarkin har hittills undersökts framför allt i äldre fornsvenska, under vilken period den svenska bisatsordföljden är relativt stabil. Jag presenterar i mitt föredrag en undersökning av kilhierarkin i yngre material, specifikt yngre fornsvenska och äldre nysvenska. Under dessa perioder genomgår svenskan stora förändringar, vilkas konsekvenser för kilkonstruktionen och kilhierarkin såväl som för den generativa analysen därav ägnas särskild uppmärksamhet.

Resultaten visar på en förhållandevis stark tendens till kilhierarki under hela den undersökta perioden. Som mest undantagslös är den dock i de tidiga yngre fornsvenska texterna; redan i senare yngre fornsvenska tycks kilhierarkin börja luckras upp.

Referenser

- Falk, Cecilia (2007). Kilkonstruktion och ordföljd i äldre fornsvenska. Återpublicerad i *Stockholm Studies in Scandinavian Philology : New Series* 59, red. Staffan Hellberg, 2013, s. 198–206. Stockholm.
- Maling, Joan (1980). Inversion in Embedded Clauses in Modern Icelandic. Återpublicerad i *Syntax and Semantics* 24, red. Joan Maling & Annie Zaenen, 1990, s. 71–91. New York.
- Pettersson, Gertrud (1988). Bisatsledföljden i svenskan eller Varifrån kommer BIFF-regeln? *Arkiv för nordisk filologi* 103, s. 157–180.